

רשימות מהניכר (א') המפגש עם קרל

מאת: יורם בר-גל

הפאב של ג'ורג'

פרט למינה קונצרטינה ולגננת ציפורה נראה כי קרל היה האיש שרבים מבני הקריה חייבים לו חוב נכבד בעיצוב אישיותם ודרכם בחיים. לפיכך, מדי פעם, אני הולך לבקר את קרל, לשבת ולספר לו הגיגים אישיים, חדשות שונות ולמסור ד"ש ממכירים ותיקים. בשנים האחרונות, הביקורים נעשו תכופים ומעניינים, כי גם בשכונה של קרל ישנן חדשות מעניינות והוא משתף אותי איתן בדרכו המיוחדת.

ההחלטה לבקר השנה את קרל, בתאריך מוקדם מהרגיל קשורה, לאירוע המכונן שמתרחש בימים אלה – האולימפיאדה בסין. היא מציצה ממקומות שונים ומעטרת באדום לוחט את האפור והחום של השכונה המקסימה שמרומי הגבעה בצפון לונדון, בה אני מתגורר בימים אלה. הדבר משך את תשומת הלב, כאשר בדרך למכולת, ברחוב הראשי, בין חלונות ראוה של חנויות הבגדים והנעליים או מעדניות קוקאטיות, לצד דלתות מסיביות של בנק אנגלי ידוע, הציצו לפתע דגלים אדומים בסגנון סיני. יש פלא בדבר שהאדום הקומוניסטי בדגל הסיני, מעטר קירות חיצונים של אחת מהחברות הקפיטליסטיות הבריטיות שעניינן כספים, משכנתאות ודיור.

בכך היה סימן ראשון לבאות, מספר צעדים הלאה במעלה הגבעה, לאחר הצומת שבה ממוקמת תחנת הרכבת התחתית, ומעבר למשרד הפינתי הגדול של חברת תיווך דירות, נמצאת קונדיטוריה מפורסמת של לואיס, שתוצריו ידועים ברחבי הממלכה. לואיס, הוא אמן של שוקולד ועוגות. להתבונן בחלון הראווה שלו, או של מתחרהו ברחוב השני, מעמיד בפני הצופה בעיה בזיהוי תפקידי המקום: גלריה אמנותית או קונדיטוריה-מעדנייה. כך לצד סבריות מצועצעות, פסלי מלאכים משוקולד, לואיס עיצב עוגת אולימפיאדה עם ספורטאים ודגלי סין. חלק מהמייצגים המתוקים צבעם לבן ואדום... אבל אין זה האדום של הדגל האנגלי הידוע לשימצה בקרב חובבי כדורגל ביבשת, אלא האדום הקומוניסטי.
פאב 'הדוב הלבן'

מתוך ניסיון של שנים, ברור כי עיקר הפעילות השכונתית בתקופה זו של אירועי ספורט יתרחש בפאב של "ג'ורג'" בפנינת הרחוב בירידה אל בית חולים הגדול. זהו פאב גדול, אפל בתוכו, שנבנה על אם הדרך ממרכז העיר צפונה כשהמקום היה עוד כפר לפני יותר ממאה שנה. בחזיתו הפונה לרחוב מספר ספסלים, אך הטקסים החברתיים נערכים באולם פנימי,

ובחצר הגדולה מאחור. פעילויות דומות עשויות להיות גם ב"קינג וילאם הרביעי", "הפלוסק", "הדב הלבן" ופאבים שכונתיים אחרים הנמצאים במרחק זריקת אבן אחד מהשני, אבל אצל "ג'ורג'" זהו קודש הקודשים השכונתי.

הכניסה לקודש הקודשים השכונתי – הפאב של ג'ורג'

לפני שלוש שנים, "גורג" הכניס לאולם המרכזי של הפאב מסך ענק ומסך נוסף בגינה האחורית. בדרך כלל מסכים אלה משמשים לצפייה מהפנטת בנבחרות הכדורגל המקומיות, שמפנות מקומן על המסך למשחקי רוגבי או קריקט בהן נרמסת מדי שנה הגאווה האנגלית על ידי נבחרות האימפריה לשעבר. באירועים אלה יתחרו בשבועות הקרובים תמונות שינציחו רגעים בהם מושגים ניצחונות הגוף והנפש במידרג של עשירות שניות או מילמטרים. כל ניצחון כזה יצולם ויעצים את הצבע האדום שכה אהוב על קרל.

נראה כי אלה סיבות מספיק טובות לשיחה עכשווית עם קרל. החלטתי לשים פעמי ולבקרו. "אולי אפגוש גם את יוליוס?" – חשבתי בליבי.

הדרך לקרל

משעוברים את קרן הרחוב הקטן, ופונים מזרחה, אפשר לראות מרחוק את השכונה של קרל, על פיסגת גבעה לא רחוקה שמזדקרים בה מגדלים אחדים. אמנם אפשר לנסוע בשני אוטובוסים אל קרל, אבל הדרך הרגלית מרתקת יותר, כי עוברת בתוך אחו ענק, משובץ עצים, בריכות מים, נוף גבעות שמשמר את רוח הכפר שהטיב לתעד אותם הצייר קונסטבל במאה ה-19, שציוריו "נוף כפרי עם עגלה", "עננים מעל המפסטד" זכו לתהילת עולם. אחרי כרבע שעה הליכה, עולה השביל אל "גבעת העפיפונים", שממנה נפרש הנוף הלונדוני המשתרע עד קצה האופק דרומה לתמזה. כל ימות השנה, משעות הצהרים הרוח החזקה על הגבעה מושכת לכאן עשרות אנשים שמעיפים עפיפונים ומתמרנים אותם בין סבך החוטים והרוחות החזקות.

גבעת העפיפונים

כדי להגיע לקרל, צריך לעקוף שתי גבעות ירוקות נוספות באיגוף רחב עקב הגדרות והחומות המקיפות את שכונתו. המעבר מהאחו הפראי אל בתי השכונה די פתאומי, ומשתנה פעם נוספת בירידה בכביש צר ותלול שמתפתל בין עצי ענק ומוליך אל צמד שערים – מצד שמאל שער נמוך שמוליך לקרל, ומצד השני שער גדול ומפואר המוליך את יוליוס.

השכונה של קרל לעומת זו של יוליוס מרווחת יחסית ויוקרתית, אבל מחירי

הנדל"ן בה נמוכים משמעותית מאלה שבשכונתו של יוליוס, סוגיה מעניינת שננסה להרהר בה. כאן המקום לספר, לאלה שעדיין תמהים מיהו הקרל הזה, (והרי משפט הפתיחה ברשימה זו רומז במפורש) כי קרל היה האיש – פסל המילים, שדעותיו על המטאריאליזם הדיאלקטי היו התשתית התכנונית והחברתית ליצירת המקום שנקרא קריית חיים. נדמה לי, כי עוד לפני שרבים בקריה ראו טלפון אמיתי, לא להזכיר שהיה בבעלותם מכשיר כזה, כבר היה קרל ודבריו חומר קריאה במקראות של קורסי ההדרכה או בפעולות השוטפות בתנועות הנוער. וכך, עם חלב אם, "המניפסט הקומוניסטי", שנכתב מאה שנה לפני שפרצה מדינת ישראל, היה פריט נפוץ בבתי רבים בקריה, שדאגו לתלות את הדגל האדום בחזית ביתם בהשראתו של קרל.

מהשער הראשי הנמוך, הדרך אל קרל עוברת בין עצים מצילים, ספסלי-עץ למנוחה, ערוגות פרחים מסודרות, לצד שיחים ועצים נמוכים היוצרים מראה מרהיב של עיצוב נוף שנמשך כבר כמאה חמישים שנה. הרחבה או החצר של קרל נמצאת קרוב לקצה, שמעבר אליו צופים בתי הכפר הייגאט ששודרגו לנכסים שרק בני המעמד הבינוני הגבוה יכולים לרוכשם. מחלון ביתם הם יכולים לצפות בקרל, ולומר לו מדי בוקר את המשפט "צוחק מי שצוחק אחרון".

קרל ושכניו

קרל לא צוחק – הוא רציני. ראשו הענק העשוי אבן אפורה, ניצב כמשקיף על כל סביבתו הקרובה. קרל, נולד בגרמניה למשפחה שהמירה דתה אבל סבו היה רב. עוד לפני שקרל כתב את "המניפסט הקומוניסטי" הוא גמר את החשבון עם העם היהודי כשכתב כי "אלוהי היהודים הוא הכסף" והם הצרה הצרורה של החברה הקפיטליסטית-בורגנית באשר היא. בפעמים הראשונות כאשר הגעתי אל קרל, הצגתי לו את תלוש המשכורת מאוניברסיטת חיפה, תרגמתי לו את הערכים למארכים או שטרלינג, ושאלתי אותו מי הבורגני משנינו? אבל תשובה עדיין לא קיבלתי, כנראה הוא מחשב את שער החליפין ומשווה אותה לשכרו כעורך עיתון ובנוסף לכסף שצבר מזכויות יוצרים על ספריו.

בבגדי פרולטריון כחולים עם קרל

את השיחה הנוכחית עם קרל פתחתי, ברשמי טקס הפתיחה של האולימפיאדה בבייג'ין – מופע ראווה ברוח הקפיטליזם-המלכותית, כפי שהייתה עוד בחצר לואי ה 14, לפני המהפכה הצרפתית. כבר אז, לפני שההמונים התמרדו, ראוותנות השליטים, הגאווה הלאומית בחצרות מלכי אירופה הייתה נמדדת במופעים גרנדיוזים – חזיונות ענק, שערך המלך בפני עמיתיו ואצילים מוזמנים, עם מסר פוליטי דומה לזה של פאר האולימפיאדה. "תראה קרל", אני אומר לו, "מצד אחד אפשר לומר כי אתה צריך לשמוח. כאשר גם בקובה מתחילה רפורמה קפיטליסטית, ורוסיה עברה הפרטה ונכסיה האדירים רוכזו, איך לא, בידי

כמה יהודים שנואי נפשך. והנה סין, מביאה לך עכשיו כבוד ויוקרה. הדגל האדום והכוכבים המוזהבים מציצים מחדרי הפאבים, ממסכי הטלוויזיה או מכותרות העיתונים ברחבי העולם. נדמה, כי מאז הניצחון על גרמניה בתום המלחמה הגדולה, לא הריעו כך המוני העולם בפני הדגל האדום."

ועוד אני מוסיף: "אלפי המתופפים באיצטדיון בבייג'ין, בקצב ותיאום כמעט אל-אנושיים, ודאי היו נותנים השראה ללני ריפשנטל. הבמאית המוכשרת שתיעדה את מקצבי המצעדים באיצטדיון בנירנברג שבעים שנה קודם וזכתה לתהילת הקולנוע הדוקומנטרי. ישנם קווי דימיון צורניים וכוחניים בהנדסת ההמונים באיצטדיונים כאלה, כפי שהיא תיעדה זאת לראשונה ב"נצחון הרצון". בשמם של צבעים אחרים – חומים ושחורים, ולא רק אדומים או כחולים, מהנדסים המונים, ועל כך כבר כתבה נילי דיסקין ברשימה קצרה באתר הקרייתים", אני מוסיף ואומר לקרל.

לאחר דברים אלה, התבוננתי בפני האבן האפורים של קרל, ונדמה היה כי זז קמט בפניו. כמה שערות, בזקנו האדיר התפתלו מתחושת הגאווה לניצחון הסוציאליזם בעולם הגלובאלי. אבל, מיד המשכתי להבהיר לקרל כי הוא טעה ומפרש לא נכון את דברי: "תראה, אתה לא מבין, טענתך כי 'הפרסומאים הם התולעים הניזונות מגופתו המרקיבה של הקפיטליזם' אינה עומדת במבחן המציאות. את גאוות הדגל האדום הפרסומאים ואנשי התקשורת הביאו לעולם. לולאי אלה שכינית אותם בספרך 'תולעים', הסוציאליזם הסיני לא היה זוכה לתהילה ולגאווה גלובאלית. אמנם טעית שוב בחיזוי המציאות, שאלתי?"

**השכונה של קרל
(בחזית התמונה
הקומורדים החדשים)**

"נכון" עונה קרל,
"אבל הרי כתבתי
באותיות זהב על
חזה האבן שלי את
הכתובת:
'הפילוסופים רק
מפרשים את
העולם, אך אין
בכוחם לשנותו', וכי
הלא אין בכך הודעה
כי יתכן ולא צריך
לקחת את דברי
ברצינות ולשנות את
המציאות?"

"עזוב שטויות" ממשיך קרל ומשנה את נושא דבריו. "תראה לאן העולם התדרדר, הסתכל מסביבך על השכונה שלי?" תראה מי בא לגור כאן, ומאיפה הם הגיעו – מאסיה, דרום אמריקה ואפריקה. שחורים, בני תערובת בגווני החום, וגם בעלי העיניים המלוכסנות נמצאים בסביבה – כולם קנו מגרשים בשכונה היקרה הזאת. אנחנו הוטיקים, שנמצאים כאן כבר יותר ממאה שנה, סולתה ושמנה של ברטניה, מה לנו ולחדשים האלה שפלושו לכאן בשנים האחרונות? ואיזה שמות יש להם כמו - וואנג צ'ו, עלי סעדי או ד"ר יוסוף מוחמד? מה קרה לג'ון, ג'ורג' או סטפן, כבר לא יכולים להרשות לעצמם להיות כאן?"

קבר הקומרד סעד סעדי עלי

למרות גובה ראשו של קרל, עיניו יכלו לקלוט רק חלק קטן מהשמות שנוספו לאחרונה מסביבו. עיניו שראיתן נחלשה, לא מצליחות לקרוא את הפונטים הקטנים על לוחות השיש השחור.

אני מסביר לקרל: עלי הגיע מעירק, הוא ניסה לאחד שם את פועלי בבל, אך משנכשל, מצא את מקומו בלונדון, עשה חייל בעסקים במכירת זיכרונותיו, ואולי עשה קופה קטנה מבאר הנפט שהייתה בחצר ביתו. בכסף יכול היה לקנות את המגרש קרוב אליך. לעומתו, ד"ר יוסוף מוחמד היה איש שממש לא עבד בידיים, אלא דיבר על עבודה ועל מהפיכה נגד הגזענות והשלטון הלבן. הוא הסתובב בדרום אפריקה כמו רופא אחר - צ'ה גווארה ביבשת אחרת והטיף לתורתך, בדרכים לא אלימות. אבל למרות התואר האקדמי, ובניגוד "לאנשי מפלגת עבודה" במולדתנו היקרה, ד"ר יוסוף מוחמד

כנראה לא יכול היה להרשות לעצמו לקנות מקום בשכונתך. לפיכך התגייסו הקומורדים במפלגה הקומוניסטית אספו תרומות ובמקום לחלקם לעניים או לקשיי יום, הם עשו כבוד לרופא ושילמו מאות אלפי דולרים כדי שיוכל להשקיף עליך מידי יום ביומו."

השיחה עם קרל הייתה ודאי יכולה להמשך. אבל, לאחר ששמע על המתרחש בשכונתו הוא נותר ללא מילים, אולי הרהר בעולם המשתנה מנגד עיניו, אולי הרהר על צדק חברתי, הון ושלטון. אולי ניסה לנסח רעיון חדש על גלגלו של כסף מההמונים העניים אל המנהיגים בשם "כבוד מעמדי". לא אדע.

"שמע קרל", אמרתי לסיום הפגישה "הייתי רוצה לשוחח אתך על 'היהודי החדש' שנולד עוד לפני שעזבת את מעריצך לעולם שכולו טוב, אבל הבטחתי לבקר את יוליוס מעבר לרחוב.

"אתה לא מכיר אותו?" שאלתי.

"כמוך כמוהו עולם של גאונות, תאוה, להט, עיתונות, מעמדות, נשים - מזרח ומערב מחוברים איתו. כדאי לך, בהזדמנות להתחבר איתו אין ספק שהיה הופך ל CASE שהיית מחדד איתו את התיאוריה המטריאליסטית שלך?"

לרגע, רעמת שערך העצומה ובמת האבן עליה קרל ניצב הזכירו את דמות האריה השואג במרומי הגליל, שאליו היינו עולים לרגל מדי שנה, עם חולצות כחולות בלהט המשפטים שיצר לפני יותר ממאה חמישים שנה. גם האריה השואג הוא כבר לא אותו אריה, הרהרתי לעצמי.

השארתי את הענק מאבן להרהרוי על 'איחוד פועלי העולם בעידן הגלובאלי' והלכתי.

לינדון, 2008

bargal@geo.haifa.ac.il
<http://geo.haifa.ac.il/~bargal>